

Starea Națiunii

Construirea unui instrument inovator pentru
fundamentarea politicilor publice (SIPOCA 11)

RAPORT DE ANALIZĂ

Barometru de opinie în domeniul Economie 2

Cuprins

1. Introducere	4
2. Metodologia cercetării	5
3. Analiza datelor în raport cu contextul economic din România	7
3.1 Dinamica PIB real în România la nivel regional și teritorial	7
3.2 PIB/locuitor la nivel regional și teritorial	10
3.3 Datoria publică ca procent din PIB	13
3.4 Datoria publică pe locuitor	15
3.5 Economisirile populației prin raportare la dimensiunea economiei naționale	17
3.6 Creditarea în economia românească	20
4. Analiza rezultatelor sondajelor de opinie	22
5. Bibliografie	31

Evaluarea situației economice din România

1. Introducere

Economia României în momentul de față poate fi caracterizată atât prin lentile analitice încurajatoare (ex: creștere economică la nivel național), cât și prin lentile analitice de diagnostic al vulnerabilităților sale persistente (ex: disparități regionale). Această evaluare a situației economice din România își propune realizeze un scurt diagnostic de etapă, precum și să analizeze o serie de factori ce au potențialul de a fi motoare de creștere pe termen mediu și lung al economiei românești. Pentru că încercăm să desprindem acele elemente caracteristice românilor și nu elementele de ordin general economic, ne concentrăm pe disparitățile subnaționale care sunt înregistrate în România (mai mari decât cele de la nivelul altor state membre).

Raportat la indicatorii clasici de dezvoltare economică (ex: produsul intern brut PIB), distanța dintre aceste regiuni a crescut continuu. Motorul principal al creșterii PIB în România, ca și în alte state îl constituie tot mai mult zonele urbane și cele semi-urbane. Regiunea București-Ilfov a devenit clar o "locomotivă" reprezentativă pentru celelalte regiuni din țară. Ponderea în creștere și poziția dominantă a regiunii indică faptul că regiunea București – Ilfov este cel mai important beneficiar al creșterii economice din ultimul deceniu. Dependența semnificativă și în creștere de PIB-ul unei singure regiuni în România poate crea probleme conexe de dezvoltare care pot duce la încetinirea ritmului de creștere general: aglomerare urbană, probleme de poluare, calitatea vieții în scădere, securitate socială în scădere. Datele evidențiază și faptul că integrarea în Uniunea Europeană nu a redus semnificativ această distanță, dimpotrivă. Perioadele de recesiune accentuează și mai mult distanța dintre urban și rural la formarea PIB, ceea ce arată că o bună parte din costurile recesiunilor economice este suportată de către mediul rural.

Este important de notat că o majoritatea largă consideră că în general aderarea României la Uniunea Europeană este un lucru destul de bun (60%) sau foarte bun (15%). În ciuda unor beneficii limitate în ceea ce privește re-echilibrarea decalajelor, majoritatea românilor (59%) consideră de asemenea că UE se îndreaptă în direcția corectă. Mai mult decât atât, 58% dintre români au în momentul de față multă încredere în Uniunea Europeană. Potrivit românilor, conform Barometrului Economie2 implementat în cadrul proiectului Starea Națiunii, principalele beneficii derivate din apartenența României la UE sunt următoarele: libertatea de mișcare a persoanelor (49% dintre români), accesul la fonduri europene (36% dintre români) și libertatea de mișcare a bunurilor (27% dintre români).

2. Metodologia cercetării

Barometrul “Economie 2” implementat în august 2017 analizează opinia publică în legătură cu teme ce țin în mare parte de evaluări personale generale, autoevaluarea nivelului de trai al respondenților comparativ cu al celorlalți români, cu nivelul de trai al cetățenilor din țările dezvoltate ale Uniunii Europene, dar și cu nivelul de trai al cetățenilor din țările Europei Centrale și de Est (Polonia, Ungaria, Cehia), autoevaluarea nivelului de trai al celor intervievați comparativ cu nivelul de trai al părinților (comparație cu perioada în care au trăit aceștia), proiecții privind nivelul de trai al copiilor, dar și teme care țin de aderarea României la Uniunea Europeană (atitudinea și încrederea românilor privind Uniunea Europeană, evaluarea privind viitorul Uniunii, statutul României în cadrul Uniunii Europene și dacă aderarea la Uniunea Europeană a contribuit la îmbunătățirea situației economice a României).

Temele principale surprinse în barometru:

- Evaluarea direcției României
- Evaluări personale generale
- Inegalitate (comparații nivel de trai la nivel național, comparație nivel de trai cu țări dezvoltate ale Uniunii Europene, cu țările Europei Centrale și de Est, comparație cu nivelul de trai al părinților, cu anul aderării României la Uniunea Europeană)
- Proiecții privind nivelul de trai al copiilor (calități pe care ar trebui să le aibă pentru a avea o viață mai bună în viitor)
- Aderarea României la Uniunea Europeană

Universul cercetării este reprezentat de populația adultă neinstituționalizată. Volumul eșantionului este de 1,003 cazuri, cu o marjă de eroare de +/- 3.2% (la un nivel de încredere de 95%). Criteriile de ponderare a datelor includ: sex, vârstă, educație, etnie, ocupație, religie, persoane gospodărie, mărimea localității. Suma procentelor poate fi diferită de 100% cu +/- 1% datorită rotunjirii virgulelor.

CATEGORIE OCUPAȚIE	Număr Total	Procent
<i>Angajat cu normă întreagă</i>	348	34.70%
<i>Angajat cu normă parțială</i>	12	1.20%
<i>Elev/Student</i>	29	2.89%
<i>Casnic(ă)</i>	110	10.97%
<i>Șomer</i>	12	1.20%
<i>Pensionar</i>	442	44.07%
<i>Alta</i>	36	3.59%
<i>NS/NR</i>	14	1.40%

Tabel 1. Distribuția participanților pe categorii de ocupații ne arată că eșantionul selectat este compus în principal din angajați cu normă întreagă (35%), persoane casnice (11%) și pensionari (44%)

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL ECONOMIE 1

Din punct de vedere al reprezentativității la nivelul populației României, această stratificare corespunde în mare măsură structurii ocupaționale a populației române în momentul de față. Valori statistice precum rata de dependență demografică atestă ponderea crescută a populației aflate la pensie în raport cu populația activă, atât la nivelul României, cât și la nivelul întregii Europe. Aceste tendințe demografice au un impact economic profund, fenomenul îmbătrânirii populației fiind central în dezvoltarea multora dintre politicile economice și sociale la nivelul Uniunii Europene.

	<i>Nivel de educație</i>	<i>Număr total</i>	<i>Procent</i>
<i>Studii primare</i>	<i>Școală primară sau gimnazială</i>	112	11.17%
<i>Studii medii</i>	<i>Liceu, colegiu, școală profesională</i>	631	62.91%
<i>Studii superioare</i>	<i>Facultate, masterat sau doctorat</i>	221	22.03%

Tabel 2. Distribuția participanților pe nivel de educație ne arată o pondere semnificativ mai mare a respondenților cu studii medii sau liceale (63%). Aceștia sunt aproape triplu ca pondere în eșantion față de cei cu studii superioare (22%). Respondenții cu studii primare sunt relativ marginali, reprezentând numai 11% din eșantion. Astfel, ne putem aștepta ca nivelul de înțelegere a fenomenelor economice discutate în sondaj să fie unul acceptabil pentru a considera răspunsurile înregistrate ca fiind relevante

3. Analiza datelor în raport cu contextul economic din România

3.1 Dinamica PIB real în România la nivel regional și teritorial

Analiza dinamicii PIB-ului pe regiunile de dezvoltare ale României arată o evoluție diferită a Regiunii București – Ilfov față de celelalte regiuni. Până la momentul crizei din 2008-2009 Regiunea București – Ilfov evolua diferit de celelalte regiuni din țară: când PIB-ul Regiunii București – Ilfov creștea, PIB-ul din celelalte regiuni din țară scădea și invers.

Distanța între regiunile din țară și regiunea București – Ilfov a fost substanțială în anumiți ani (2005 de exemplu). După criza din 2008 corelația dintre regiunile din țară și regiunea București-Ilfov a crescut semnificativ. Regiunea București-Ilfov **a devenit clar o „locomotivă” reprezentativă pentru celelalte regiuni din țară**. Contagiunea în creștere între regiuni are și efecte pozitive și efecte negative: atunci când PIB-ul regiunilor s-a prăbușit (2009), PIB-ul regiunii București-Ilfov s-a prăbușit cel mai mult și a contribuit clar la antrenarea și a altor regiuni din țară.

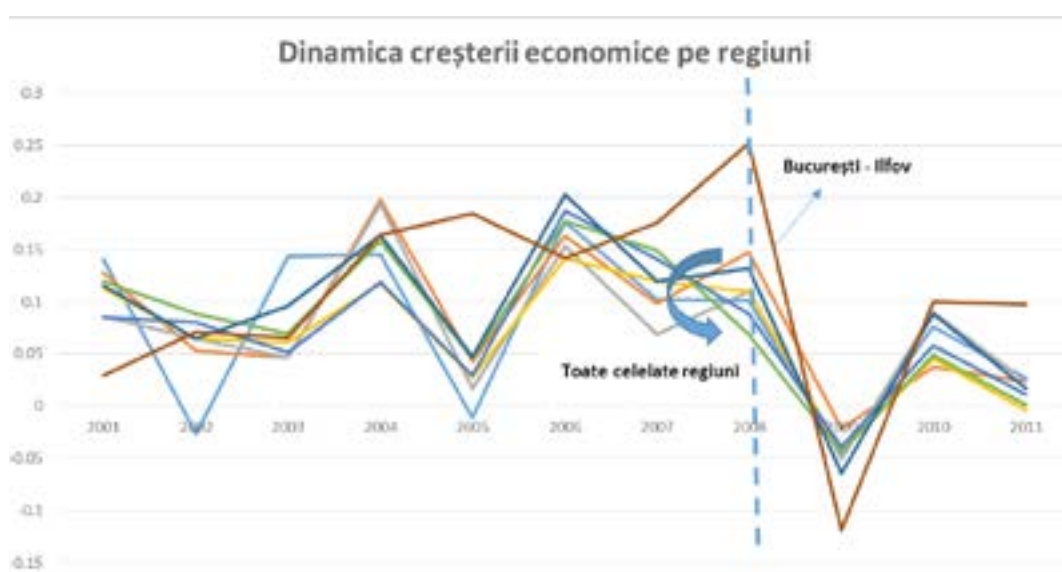

Figura 1. Dinamica PIB-ului pe regiunile de dezvoltare din România (%)

Sursa: Eurostat, 2017, %

Link: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_10r_2gdp&lang=en

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL ECONOMIE 1

Analiza dinamicii PIB-ului pe regiunile de dezvoltare ale României arată o evoluție diferită a Regiunii București – Ilfov față de celelalte regiuni. Până la momentul crizei din 2008-2009 Regiunea București–Ilfov evoluat diferit de celelalte regiuni din țară: când PIB-ul Regiunii București – Ilfov creștea, PIB-ul din celelalte regiuni din țară scădea și invers. Distanța între regiunile din țară și regiunea București – Ilfov a fost substanțială în anumiți ani (2005 de exemplu). După criza din 2008 corelația dintre regiunile din țară și regiunea București–Ilfov a crescut semnificativ. Regiunea București–Ilfov a devenit clar o "locomotivă" reprezentativă pentru celelalte regiuni din țară. Contagiunea în creștere între regiuni are și efecte pozitive și efecte negative: atunci când PIB-ul regiunilor s-a prăbușit (2009), PIB-ul regiunii București–Ilfov s-a prăbușit cel mai mult și a contribuit clar la antrenarea și a altor regiuni din țară.

Creșterea corelației este și consecința concentrării unei părți substanțiale din PIB-ul României în această regiune (dacă în 2000 regiunea București–Ilfov producea 22% din PIB-ul național, în 2015 regiunea a ajuns la 27%). Putem aprecia că la creșterea conexiunilor între regiuni au contribuit și politicile Uniunii Europene în materie de dezvoltare regională (fonduri de dezvoltare regională care au impulsat proiecte publice regionale dar și mediul de afaceri privat; conform datelor furnizate de Comisia Europeană 52% din fondurile europene sunt orientate către dezvoltarea regiunilor din România prin diferite proiecte publice și private). Este clar că există în momentul de față o inegalitate de dezvoltare între regiunile din România care se va accentua și mai mult în viitor. Apreciem că dezvoltarea infrastructurii (de transport mai ales) joacă un rol vital în a atenua din acest dezechilibru evident care există acum între regiunea București – Ilfov și restul regiunilor din țară.

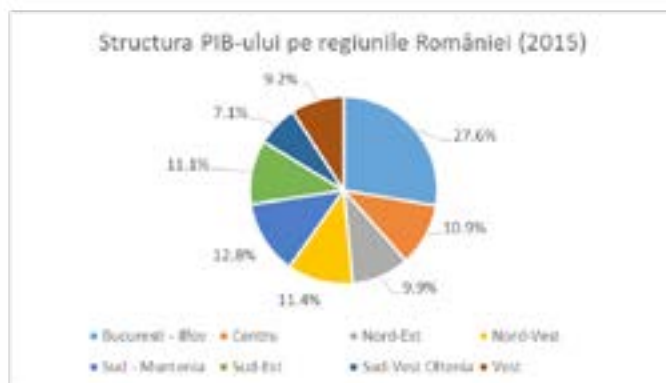
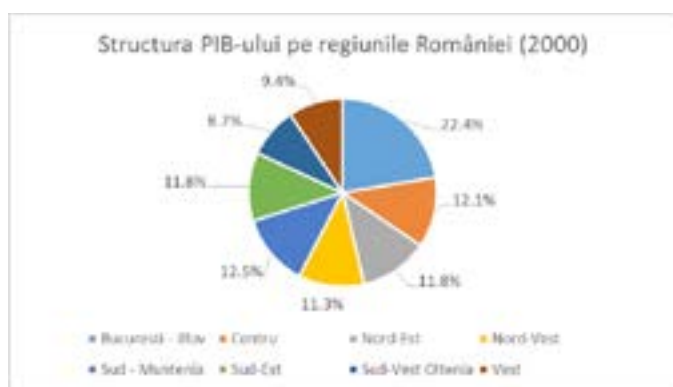

Figura 2. Structura PIB-ului României pe regiuni (%)

Sursa: Eurostat, 2017, % în PIB-ul total, PIB-ul total calculat în mil. euro

Link: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_10r_2gdp&lang=en

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL ECONOMIE 1

Dependența mai mare a PIB-ului de o singură regiune (regiunea București – Ilfov) a crescut semnificativ în ultimii 15 ani. Regiunea București - Ilfov a câștigat 5% din PIB-ul României, PIB care a avut o creștere substanțială din anul 2000. Ponderea în creștere și poziția dominantă a regiunii indică faptul că regiunea București – Ilfov **este cel mai important beneficiar al creșterii economice din ultimul deceniu.**

Dacă privim datele la nivel de regiuni (altele decât București – Ilfov) observăm că poziția în creștere a celei mai dezvoltate și cele mai importante regiuni s-a făcut prin pierderi substanțiale la nivelul unui număr limitat de regiuni din țară. Cea mai mare pierdere de creștere economică în ultimii 15 ani s-a înregistrat **la nivelul următoarelor 3 regiuni doar:** Sud-Vest Oltenia (circa 2 procente), Nord – Est (circa 2 procente) și Centru (circa 1 procent). Celelalte regiuni **și-au conservat, în bună măsură, importanța la formarea PIB alături de regiunea București – Ilfov.** Totuși nu putem să nu remarcăm faptul că, cu excepția regiunii Sud-Muntenia și a regiunii Nord-Vest, toate celelalte regiuni au pierdut și ele ușor din importanța la formarea PIB.

Dependența semnificativă și în creștere de PIB-ul unei singure regiuni în România poate crea probleme conexe de dezvoltare care pot duce la încetinirea ritmului de creștere general: aglomerare urbană, probleme de poluare, calitatea vieții în scădere, securitate socială în scădere. Dezvoltarea echilibrată și uniformă a tuturor regiunilor din România în jurul unor metropole veritabile este dezirabilă.

Concentrarea activității în zone teritoriale restrânse (o regiune în cazul nostru) nu poate duce la o dezvoltare sustenabilă și durabilă dacă nu este însoțită și de o dezvoltare semnificativă a infrastructurii locale menită să asigure o mobilitate în creștere a factorilor de producție și o disponibilitate a lor în timp real și la costuri cât mai reduse (pentru a menține nivelul de competitivitate). **Deși regiunile au devenit mai bine integrate între ele și mai bine conectate între ele (vezi graficul anterior), diferențele de dezvoltare dintre ele continuă să crească.**

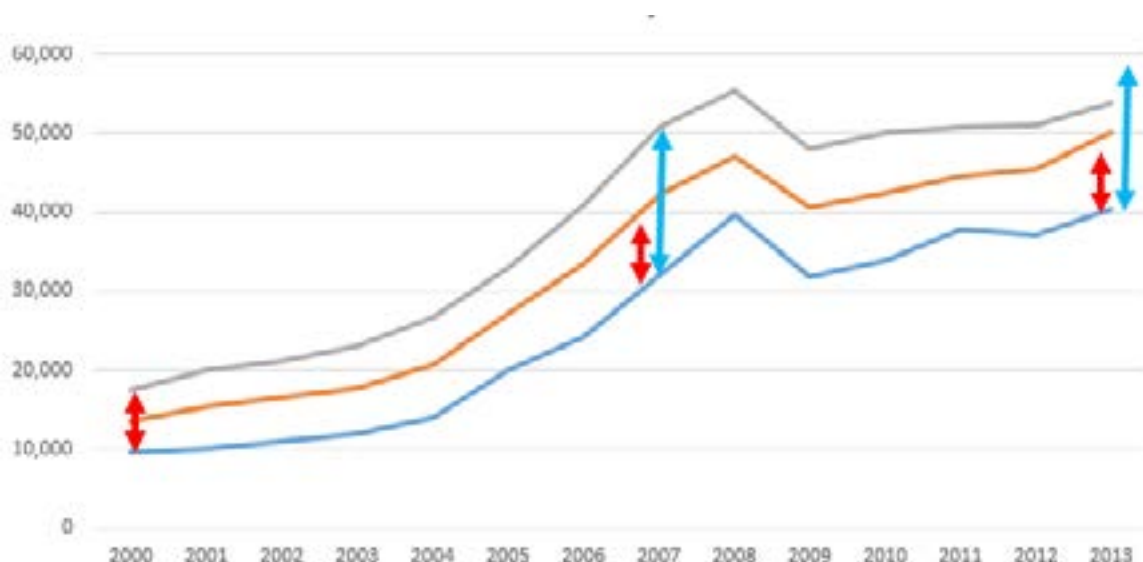

Figura 3. Structura PIB-ului României pe urban / rural (%)

Sursa: Eurostat, 2017, mil. Euro

Link: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=urt_10r_3gdp&lang=en

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL ECONOMIE 1

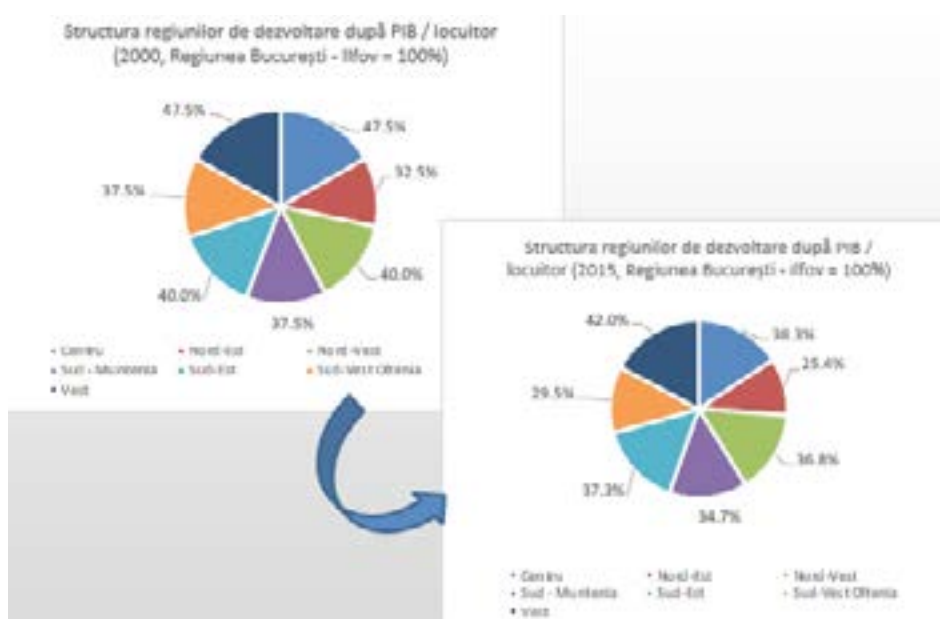
Analiza evoluției în timp a contribuției la PIB a regiunilor urbane versus cele rurale arată faptul că **distanța dintre aceste regiuni a crescut continuu. Motorul principal al creșterii PIB îl constituie tot mai mult zonele urbane și cele semi-urbane.** Distanța dintre regiunile urbane și semi-urbane s-a redus însă.

Datele evidențiază și faptul că **integrarea în Uniunea Europeană nu a redus semnificativ această distanță, dimpotrivă.** Perioadele de recesiune accentuează și mai mult distanța dintre urban și rural la formarea PIB, ceea ce arată că **o bună parte din costurile recesiunilor economice este suportată de către mediul rural** (care pierde din resurse mai mult decât mediul urban distanțându-se semnificativ față de acesta). În aceste condiții, dacă distanța dintre rural și urban continuă să crească, vom asista tot mai mult la sărăcirea zonelor rurale și la depopularea acestora. Migrația către mediul urban și semiurban va crea probleme specifice aglomerărilor demografice care, fără o gestionare corespunzătoare, vor afecta dezvoltarea României în anii următori.

3.2 PIB / locuitor la nivel regional și teritorial

Analizând distribuția pe locuitor a PIB la nivelul regiunilor de dezvoltare din România observăm mutații interesante pe termen mediu și lung, cu impact direct asupra modului în care se dezvoltă România. Cea mai dezvoltată regiune este de departe București – Ilfov, PIB / locuitor al acestei regiuni fiind peste media UE dar și peste media unor regiuni din țări europene mai dezvoltate ca noi (Italia, Portugalia, Spania).

Prin raportarea PIB/locuitor al fiecărei regiuni la PIB/locuitor al București-Ilfov observăm că în anul 2000 nu exista nicio regiune care să realizeze mai mult de jumătate din PIB-ul celei mai dezvoltate regiuni din România (media fiind pe la 40% din acesta). Situația după 15 ani nu s-a îmbunătățit, dimpotrivă: regiunile abia dacă mai trec de 40%, media fiind pe la 30-32%, regiunile au pierdut în medie cam 10% din bunăstarea lor economică prin comparație cu București – Ilfov.

Sursa: Eurostat, 2018

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL ECONOMIE 1

Putem concluziona că dezvoltarea României se face mult prea concentrat regional și că, deși toate regiunile de dezvoltare au pierdut din bunăstare prin comparație cu București – Ilfov, există perdanți într-o măsură foarte mare: Sud-Vest Oltenia a căzut de la 37.5% la 29.5% sau Nord – Est a căzut de la 32.5% la 25.4% (celelalte regiuni s-au prăbușit mult mai puțin în materie de bunăstare economică).

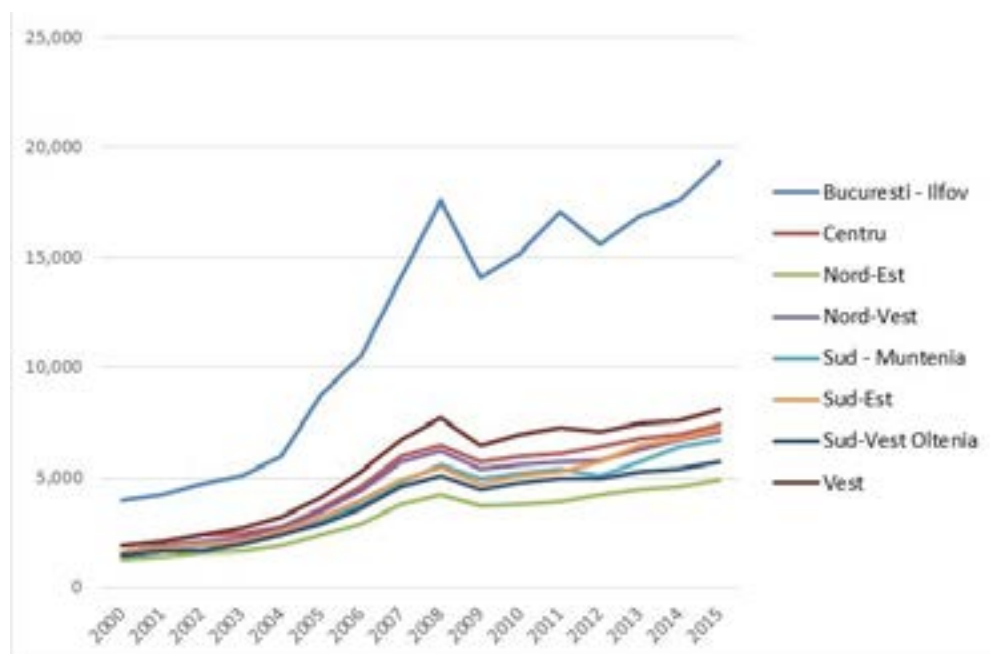

Figura 4. Decalajul de bunăstare între București-Ilfov și restul țării

Sursa: Eurostat, 2018

Din analiza comparativă a evoluției pe termen lung a PIB/locuitor la nivelul regiunilor de dezvoltare din România o adâncire permanentă a decalajelor între cea mai dezvoltată regiune (București – Ilfov) și restul țării. Distanța s-a mărit și mai mult în ultimii ani, după integrarea în UE. Această polarizare a bunăstării într-o zonă economică foarte restrânsă (aglomerarea urbană din jurul capitalei, aglomerarea urbană din centrul Transilvaniei) nu poate fi benefică pentru dezvoltarea pe termen lung.

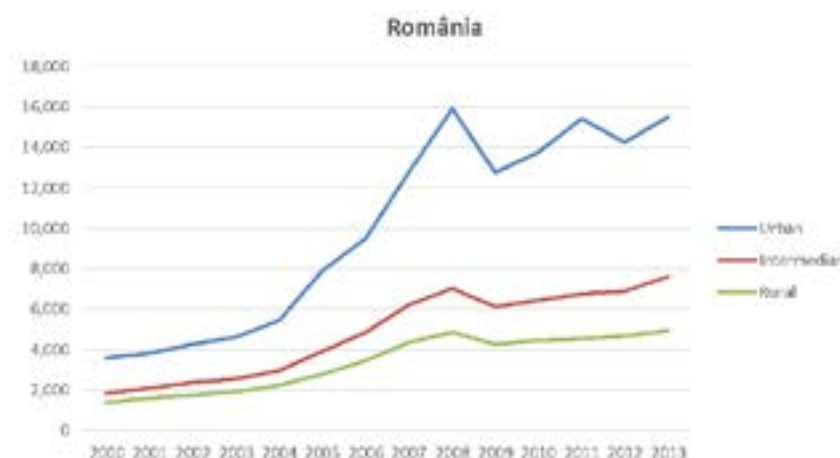

Figura 5. Decalajul dintre urban și rural în materie de bunăstare

Sursa: Eurostat, 2018

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL ECONOMIE 1

Analiza bunăstării (PIB/locuitor) la nivel teritorial arată, de asemenea, existența unor dezechilibre care se accentuează în ultima perioadă (mai ales după integrarea în UE). Distanța dintre urban și rural crește de la an la an: PIB/locuitor în zona rurală abia dacă trece de 4000 Euro/loc. în timp ce PIB/locuitor în urban se apropie ușor de 16.000 Euro/loc. (de 4 ori mai mare față de rural). Sărăcirea zonelor rurale din România este evidentă. Polarizarea dezvoltării cu precădere în zonele urbane nu poate fi neapărat benefică și o astfel de dezvoltare în timp nu poate fi nici sustenabilă și nici durabilă.

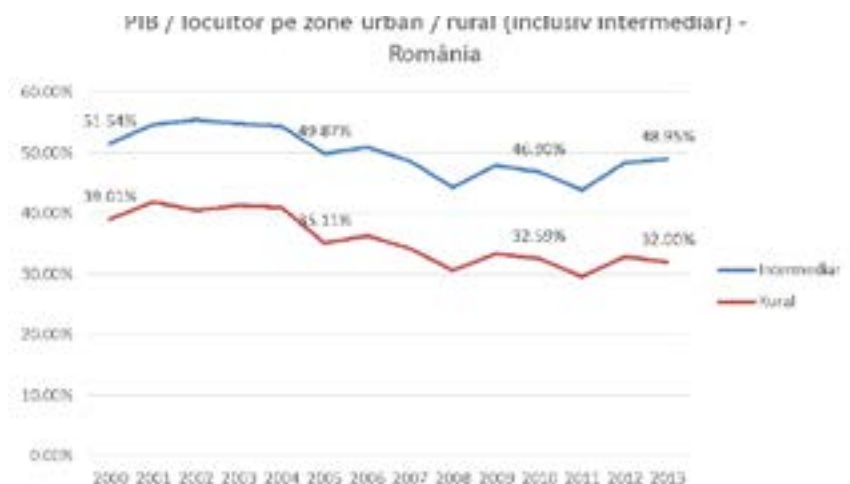

Figura 6. Evoluția bunăstării în termeni relativi (urban / rural și urban / intermediar urban) în România

Sursa: Eurostat, 2018

Din analiza evoluției în timp a bunăstării relative (rural vs. urban și intermediar urban vs. urban) observăm că în anul 2000 zona rurală realiza cam 39% din PIB/locuitor al zonei urbane și zona intermediar urbană (din apropierea orașelor) realiza cam 50%. Situația însă s-a înrăutățit în timp: în 2013 zonele rurale s-au prăbușit cu 7% și cele intermediare cu 2.5% (de circa 3 ori mai puțin). Și acest grafic arată dezechilibrele care se accentuează în dezvoltarea României, cu accent pus pe zona rurală mai ales.

3.3 Datoria publică ca procent din PIB

Îndatorarea publică în majoritatea țărilor lumii a crescut simțitor în ultimele decenii (mai ales cele dezvoltate). Acest lucru s-a întâmplat pe fondul unor deficite bugetare semnificative acumulate în timp. Atunci când datoria publică depășește un anumit procent din PIB (în jurul a 60% pentru țările dezvoltate și 40-50% pentru țările emergente) crește semnificativ riscul sistemic pe fondul incertitudinilor legate de capacitatea sau voința guvernelor de a mai putea plăti înapoi datoria publică contractată.

Cu cât riscul sistemic este mai mare, cu atât serviciul datoriei publice crește și mecanismele de intervenție se restrâng semnificativ (mai puține opțiuni pentru guverne de a alocă resurse pentru dezvoltare). Chiar dacă opțiunile de finanțarea ale guvernelor sunt limitate (nu pot emite acțiuni, de exemplu), îndatorarea publică concurează direct finanțarea agenților economici privați și poate crește semnificativ costul capitalului cu implicații directe asupra investițiilor și asupra nivelului ocupării. Îndatorarea publică excesivă reflectă o incapacitate clară a guvernelor de a menține sub control cheltuielile publice și de a le limita strict la capacitatea lor de a încasa taxe și impozite sau la capacitatea contribuabililor de a le plăti. Datoria publică în creștere arată și o dificultate de a rezolva problemele structurale care generează cheltuieli publice dificil de acoperit din încasările bugetare.

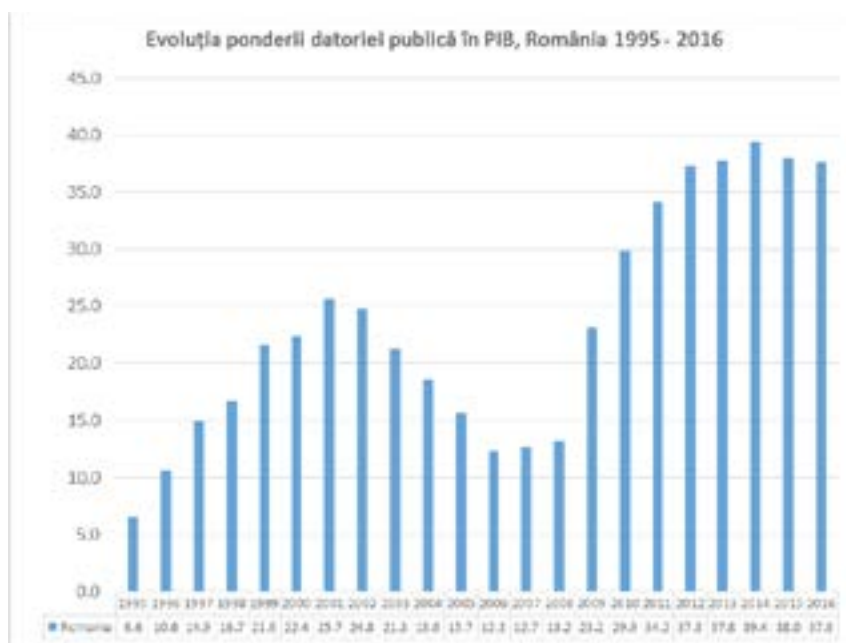

Figura 7. Datoria publică raportată la dimensiunea economiei naționale

Sursa: Eurostat, 2018

Acumularea de datorie publică devine problematică pentru starea unei națiuni mai ales atunci când sumele împrumutate nu sunt direcționate către sectoare generatoare de efecte de antrenare (investiții în infrastructura de transport, de exemplu) ci sunt direcționate către cheltuieli salariale (salarii bugetare în creștere) sau către fondurile publice de pensii (pensii mai mari) care în final vor ajunge în consum. Problemele devin și mai complicate dacă producătorii interni nu vor fi capabili să răspundă acestei creșteri de consum intern generată de creșterea pensiilor

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL ECONOMIE 1

sau salariilor bugetarilor pe datorie publică care va conduce în final la creșterea importurilor (resursele împrumutate de un guvern se transferă în străinătate).

România a acumulat constant datorie publică. România are încă spațiu de manevră având în vedere procentul relativ redus al datoriei publice în PIB (38%). Totuși, procentul se menține redus pentru că PIB-ul este și el în creștere semnificativă. O prăbușire a PIB-ului ar duce procentul la o valoare ce ar putea deveni deja problematică. O recesiune viitoare ar deteriora situația financiară a României (apreciată prin gradul de îndatorare raportat la PIB) într-o măsură mult mai mare decât recesiunile anterioare. Aceasta pentru că România a continuat să acumuleze datorie publică și atunci când economia nu se află în recesiune (când datoriile ar trebui plătite nu acumulate suplimentar).

În acest context, nu putem să nu remarcăm faptul că ponderea datoriei publice în PIB s-a triplat ca urmare a crizei și în perioadă de boom nu asistăm la o diminuare (deleveraging) a gradului de îndatorare al guvernului.

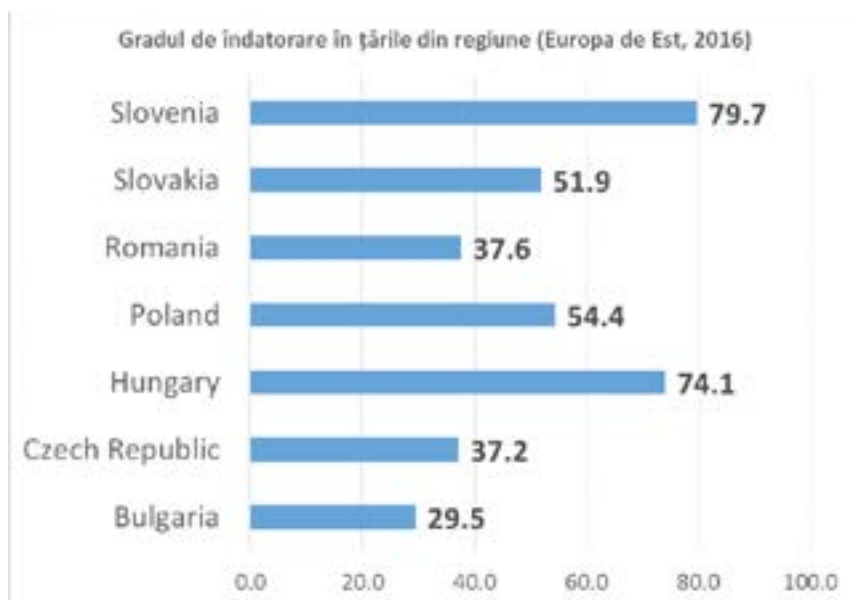

Figura 8. Gradul de îndatorare comparativ cu țările din regiune

Sursa: Eurostat, 2018

Deși stăm mult mai bine decât țările din regiune la acest indicator (cu mici excepții – Cehia și Bulgaria), nu putem să atragem atenția că îndatorarea în continuare trebuie să se facă mai puțin pentru cheltuieli care au legătură indirectă cu dezvoltarea (salarii, pensii) și mai mult pentru cheltuieli de investiții care să inducă un puternic efect de antrenare în economia reală (investițiile în infrastructura românească, de exemplu).

3.4 Datoria publică pe locuitor

Economiile moderne se bazează semnificativ pe îndețoare și mai puțin pe economisire de resurse. La nivel guvernamental economisirea este practic imposibilă, statele funcționând (mai degrabă) pe deficit și mai puțin pe excedent. Îndatorarea reprezintă sacrificarea unei bunăstări viitoare pentru bunăstarea prezentă a unei națiuni. Prin îndețoare (publică sau privată) o națiune poate crește bunăstare sa astăzi dar va sacrifica bunăstare în viitor când împrumuturile contractate (oricare ar fi natura lor) vor trebui restituite creditorilor. Îndatorarea totală raportată la populație arată efortul viitor pe care fiecare individ va trebui să îl depună în viitor din bunăstarea sa viitoare pentru a rambursa aceste împrumuturi.

Cu cât îndatorarea unei națiuni este mai mare, cu atât scad opțiunile pentru a primi finanțări suplimentare care să acopere eventuale cheltuieli urgente. Gradul de îndatorare general este direct legat și de costul la care se face această îndatorare. Spre deosebire de îndatorarea publică, îndatorarea privată este mai puțin problematică pentru că ea se face cu garanții personale (gaj, cauțiune) care sunt ulterior valorificate în caz de faliment personal. În cazul îndatorării publice singura opțiune rămâne emisiunea monetară sau creșterea semnificativă a taxelor plătite de agenții economici privați care poate duce la convulsii sociale grave dacă amploarea problemelor este mare. Este foarte important de analizat și destinația acestor datorii acumulate: dacă datoriile sunt orientate cu precădere către consum și nu către investiții productive capacitatea de rambursare viitoare poate fi semnificativ afectată.

O națiune puternic îndețorată nu are cum să fie într-o stare foarte bună. O națiune care acumulează exponențial datorii nu are cum să se dezvolte durabil, mai ales dacă acele datorii suplimentare acumulate nu sunt direcționate către procese investiționale cu puternic efect de antrenare în economie. O națiune care se supra-îndețorează va obține mai greu resurse de la creditorii potențiali dacă are o urgență ce trebuie rapid finanțată (o criză sistemică de exemplu). O economie care crește și se dezvoltă preponderent pe datorie și nu pe acumulare de resurse nu va putea menține pe termen lung această dezvoltare (lipsa de durabilitate a dezvoltării).

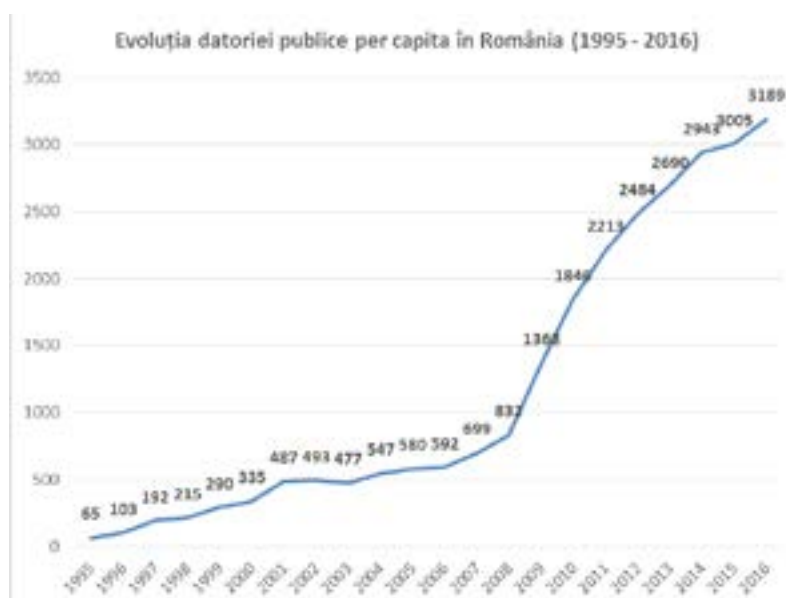

Figura 9. Îndatorarea continuă a populației din România prin datorie publică acumulată

Sursa: Eurostat, 2018, datele sunt în Euro/loc.

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL ECONOMIE 1

Datoria pe cap de locuitor în România a ajuns la 3189 Euro / loc. în 2016 de la doar 65 Euro / loc. în 1995. O creștere de aproape 50 de ori în ultimii 20 de ani. Aproape că de la an la an datoria publică pe locuitor, în medie s-a dublat (sigur, creșterea cea mai puternică a fost după criză, dar a continuat anti-ciclic și când oficial am ieși din recesiune). Dacă ar fi să transferăm aceste cifre la o familie de 2 adulți și 2 copii (în medie), această sumă acumulată ca datorie publică înseamnă 1.7 ani de venituri (calculat la venitul minim pe economie).

În regiune stăm bine, prin prisma acestui indicator, fiind devansați de Bulgaria doar. Totuși, nu putem să nu remarcăm faptul că mult din această datorie publică acumulată nu s-a transformat în bunuri publice (infrastructură de transport, investiții în companii de stat vitale pentru sistemul economic) ci, mai degrabă, în cheltuieli care indirect influențează dezvoltarea.

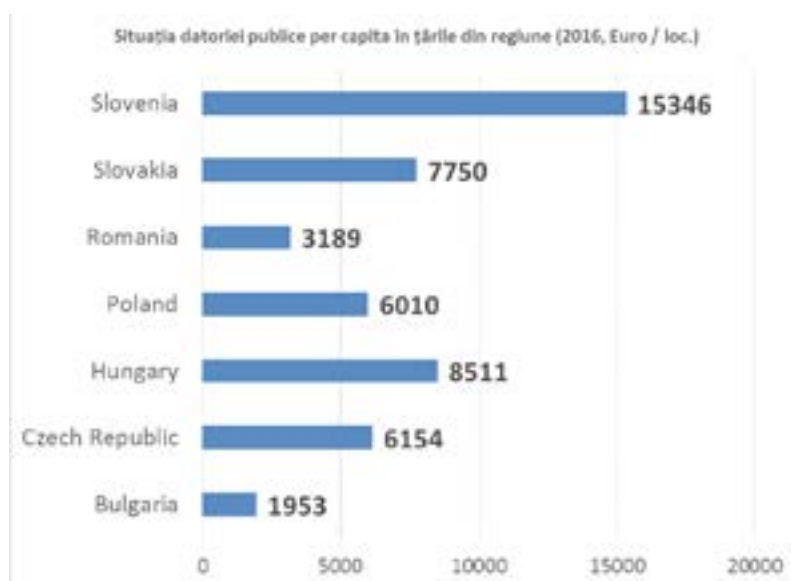

Figura 10. Îndatorarea publică a populației în regiune

Sursa: Eurostat, 2018, datele sunt în Euro/loc.

Încă sustenabilă, atât prin prisma presiunii datoriei pe locuitor cât și prin raportarea la dimensiunea economiei, pentru faptul că o bună parte din ea nu se acumulează pentru investiții ci pentru finanțarea de cheltuieli publice care duc către consum și cerere agregată, datoria publică poate deveni în timp (foarte rapid în caz de recesiune) problematică. Să nu uităm că această îndatorare se adaugă îndatorării private care a crescut și ea semnificativ în ultimii ani, cu acumulare de riscuri importante pentru sectorul financiar-bancar din România.

3.5 Economisirile populației prin raportare la dimensiunea economiei naționale

Economisirea este considerată în teoria economică drept unul dintre motoarele fundamentale ale dezvoltării unei națiuni. Explicația este simplă: fiecare individ are dublu rol în societate – de consumator și de producător; înainte de a fi consumatori trebuie să fim producători de bunuri și servicii pe care să le schimbăm apoi contra altor bunuri și servicii, proces mijlocit de piețe și de bani (legea lui Say); pentru a fi producători avem nevoie de factori de producție care nu pot fi însă implicați într-un proces antreprenorial complex în absența capitalului.

Fără capital procesele antreprenoriale nu ar putea ajunge la gradul de complexitate pe care îl cunoaștem astăzi. Capitalul autentic nu poate fi creat din nimic ci el se formează exclusiv prin economisire. Economisirea este sacrificiul unui consum prezent pentru un consum viitor mai mare care va fi direcționată către un consum prezent de bunuri de capital destinat producției. Fără economisire practic nu putem vorbi de acumulare de capital, nu putem vorbi de investiții sofisticate și complexe în creștere și nu putem vorbi de dezvoltare economică și socială. Economisirea poate avea, în opinia unor școli de gândire economică, efecte negative pentru că presupune abținerea de la consum în prezent (totuși consumul de bunuri de capital crește ca urmare a economisirii). Alți economiști cred că expansiunea monetară crează resurse cu aceleași proprietăți pe care le are capitalul autentic și că această expansiune poate diminua semnificativ costul capitalului (dobânda).

Nivelul economisirii într-o societate influențează direct costul capitalului (dobânda): când economisirile interne sunt rare, capitalul este rar, dobânda are o tendință naturală de creștere, investițiile sunt inhibitate, sistemul economic generează mai puține locuri de muncă etc. Atunci când nivelul economisirii pe plan local este scăzut se poate apela la capital străin care completează cu aceleași virtuți capitalul local, permițând inițierea și dezvoltarea unor afaceri de succes pe piața locală cu efecte de antrenare evidente: produse realizate în interiorul țării și nu importate (chiar putem vorbi de un export în anumite cazuri), angajare de forță de muncă locală, contracte cu furnizori locali, transfer de tehnologie, intensificarea concurenței locale etc. Deși tendințele par că se inversează ușor, gospodăriile sunt cele care economisesc cel mai mult (amână consumul pe mai târziu) în timp ce sectorul privat (de multe ori la concurență cu statul) este beneficiarul direct al acestor economisiri (preferă să consume mai degrabă acum pentru că a identificat o nevoie în piață ce poate fi valorificată într-un profit).

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL ECONOMIE 1

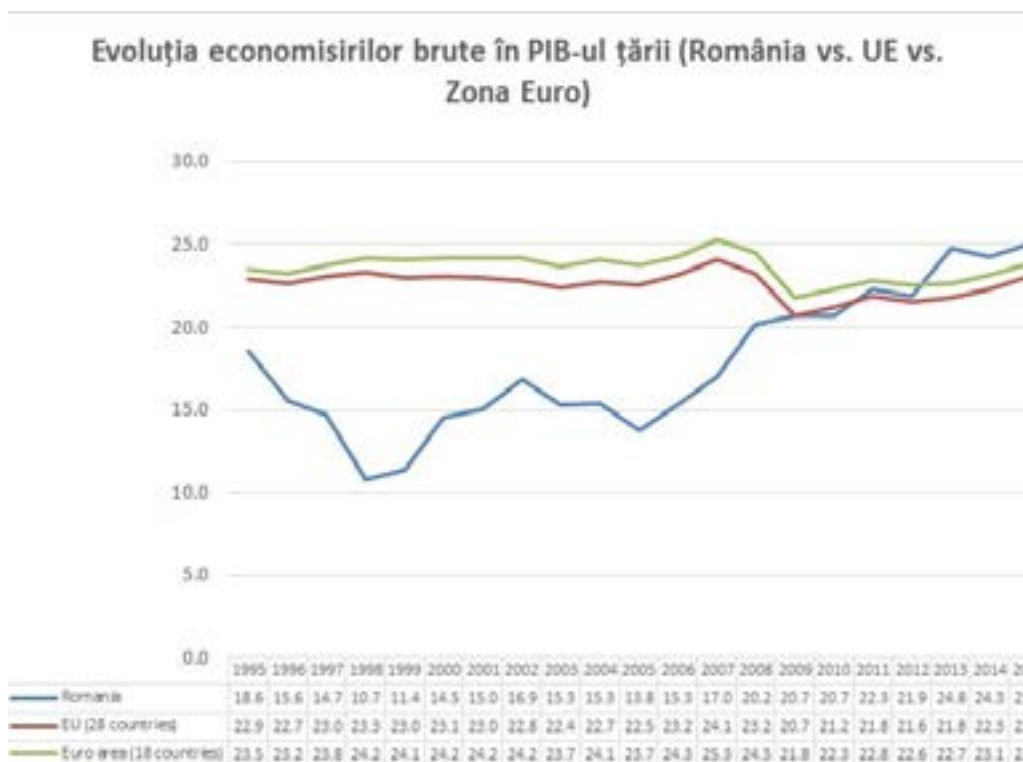

Figura 11. Rata economisirilor în economia românească

Sursa: Eurostat, 2018

În România rata economisirilor a crescut constant depășind în 2012 media UE și media Zonei Euro (un aspect pozitiv pentru capitalul și investițiile autohtone). Criza a contribuit masiv la impulsivitatea economisirilor (schimbare de comportament a românilor).

Deși stăm foarte bine la rata economisirilor (convergența reală chiar există în acest caz), trebuie să spunem că economisirile provin de la un număr restrâns de persoane și că foarte multe dintre aceste economisiri au dimensiuni mici și foarte mici (sub 100 Euro, conform datelor publicate de reprezentății BNR). În plus, este foarte important ca aceste economisiri să fie direcționate cât mai mult către economia reală.

Analiza de la nivelul regiunii arată că în majoritatea țărilor din regiune rata economisirilor s-a îmbunătățit semnificativ (capitalul local capătă o importanță tot mai mare). Există însă și excepții: Slovacia sau Croația.

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL ECONOMIE 1

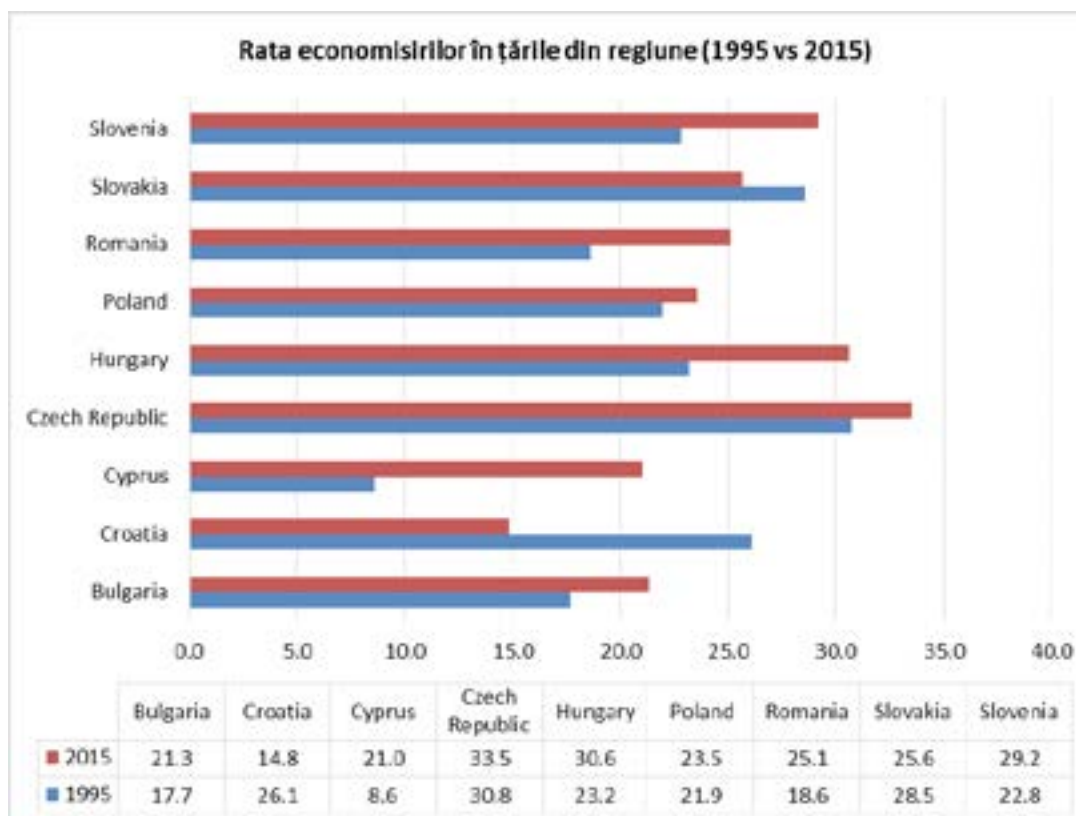

Figura 13. Situația economisirilor în regiune

Sursa: Eurostat, 2018

În toate țările din regiune, cu excepția Ungariei și Bulgariei, creditarea din partea instituțiilor financiare ca procent din PIB este în creștere. În multe țări acest procent s-a dublat (sau chiar triplat). România a avut printre cele mai mici creșteri a creditării din regiune. Acest lucru arată, prin comparație și cu rata economisirilor, că, deși economisim peste media UE, economisirile nu se materializează neapărat în proiecte investiționale generatoare de dezvoltare.

3.6 Creditarea în economia românească

Creditarea este importantă în orice proces de dezvoltare economică. Creditarea se bazează, în principal, pe capital (economisiri). Creditarea este facilitată de intermediarii financiar-bancari (bănci comerciale, bănci și case de economii, uniuni de credit). Creditarea poate avea ca destinație bunuri și servicii destinate consumului final sau poate avea ca obiect achiziționarea de bunuri de capital (echipamente, utilaje, construcții industriale etc.). Creditarea poate fi pe termen scurt (finanțarea consumului, finanțarea creditului comercial privat, finanțarea stocurilor de materii prime sau produse finite) sau pe termen lung (când se achiziționează bunuri de folosință îndelungată sau utilaje).

Condițiile de creditare, costul creditării, calitatea operațiunilor de credit depinde semnificativ de calitate instituțiilor financiare de credit, de concurența în domeniu sau de cât de adaptată este politica monetară la condițiile economice ale momentului. Pârghiile prin care băncile centrale pot impulsiona artificial activitatea de creditare sunt rezerva fracționară (creditarea din depozitele la vedere care, teoretic, ar trebui menținute la vedere în rezerva băncii și nu ar trebui acordate sub nicio formă drept credit) și dobânda de refinanțare de la banca centrală prin care aceasta împrumută instituțiilor financiare lichiditate. Creditarea bancară are riscuri specifice, de regulă riscurile sunt asumate contractual de către bănci și, de cele mai multe ori, băncile își asumă mult mai multe riscuri decât debitorii în orice tip de mecanism de creditare bancară.

Figura 12. Situația creditării în economia românească – comparații cu media UE și media Zonei Euro

Sursa: Eurostat, 2018

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL ECONOMIE 1

Creditarea din România s-a dublat în ultimii 20 de ani, a ajuns în jur de 40% din PIB. Cu toate acestea, nivelul creditării în România rămâne în continuare mult sub media europeană și Zona Euro (de 3 ori mai mare). Chiar dacă creditarea în Zona Euro a scăzut, distanța între România și UE rămâne în creștere.

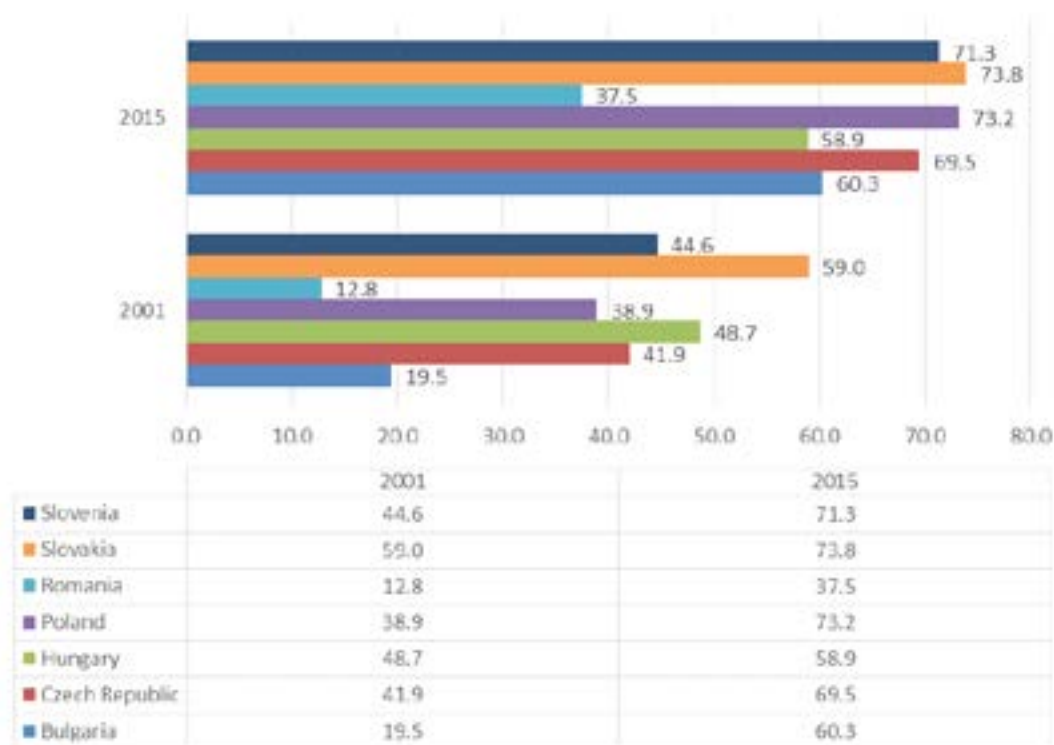

Figura 13. Creditarea bancară în țările din regiune

Sursa: Eurostat, 2018

În toate țările din regiune, cu excepția Ungariei și Bulgariei, creditarea din partea instituțiilor financiare ca procent din PIB este în creștere. În multe țări acest procent s-a dublat (sau chiar triplat). România a avut printre cele mai mici creșteri a creditării din regiune. Acest lucru arată, prin comparație și cu rata economisirilor, că, deși economisim peste media UE, economisirile nu se materializează neapărat în proiecte investiționale generatoare de dezvoltare.

4. Analiza rezultatelor sondajelor de opinie

Potrivit românilor, conform Barometrului Economie 2 implementat în cadrul proiectului Starea Națiunii, principalele beneficii derivate din apartenența României la UE sunt următoarele: libertatea de mișcare a persoanelor (49% dintre români), accesul la fonduri europene (36% dintre români) și libertatea de mișcare a bunurilor (27%) dintre români). Pentru români, mai este de o importanță relativ ridicată și asigurarea păcii și securității comune prin intermediul Uniunii Europene (27% dintre români). De o importanță mai scăzută este însă în percepția românilor rolul jucat de Uniunea Europeană în sensul reducerii corupției (20% dintre români), susținerii democrației (20% dintre români), facilitarea creșterii economice (19% dintre români) sau asigurarea protecției sociale (14% dintre români).

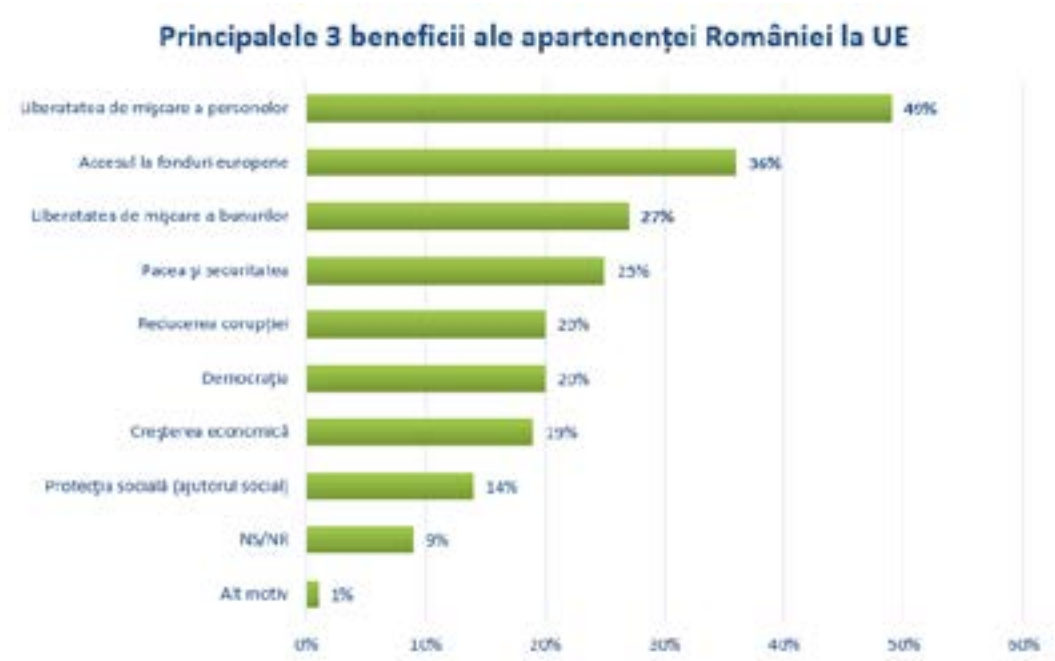

Figura 14. Beneficiile României derivate din apartenența la UE

Sursă: Barometru Economie 2, Starea Națiunii

Putem aprecia că la creșterea conexiunilor între regiuni au contribuit și politicile Uniunii Europene în materie de dezvoltare regională (fonduri de dezvoltare regională care au impulsionat proiecte publice regionale dar și mediul de afaceri privat; conform datelor furnizate de Comisia Europeană 52% din fondurile europene sunt orientate către dezvoltarea regiunilor din România prin diferite proiecte publice și private). Este clar că există în momentul de față o inegalitate de dezvoltare între regiunile din România care se va accentua și mai mult în viitor. Apreciem că dezvoltarea infrastructurii (de transport mai ales) joacă un rol vital în a atenua din acest dezechilibru evident care există acum între regiunea București – Ilfov și restul regiunilor din țară.

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL ECONOMIE 1

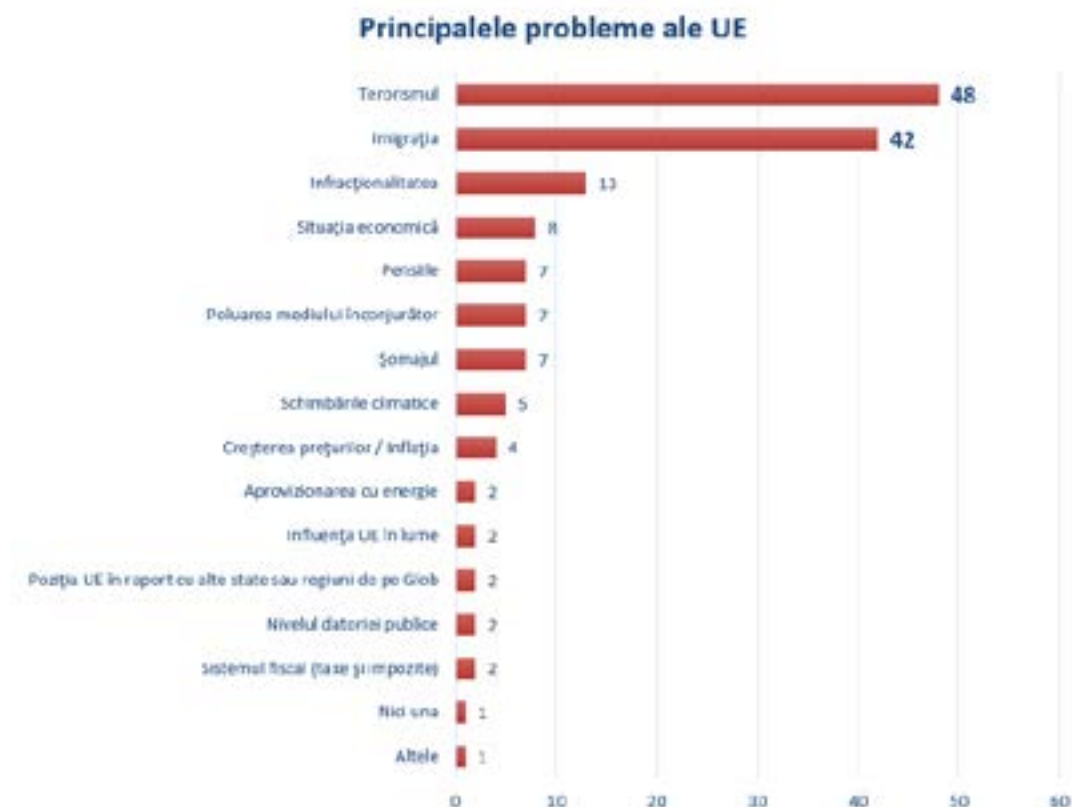

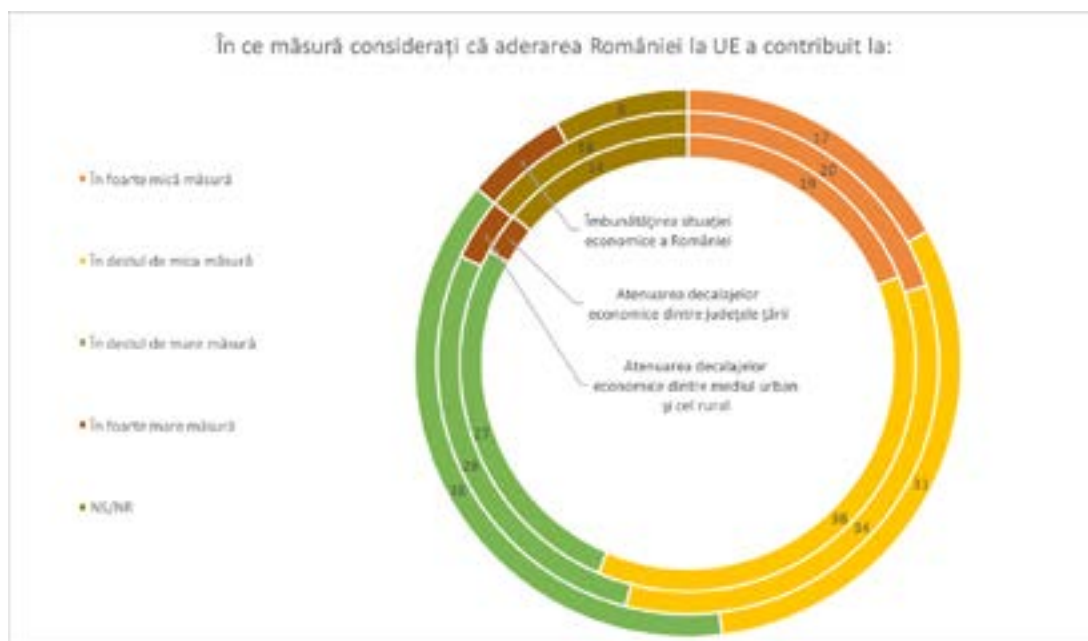
Figura 15. Principalele probleme cu care se confruntă Uniunea Europeană

Sursă: Barometru Economie 2, Starea Națiunii

În ceea ce privește principalele probleme cu care se confruntă Uniunea Europeană în momentul de față, românii consideră că terorismul este principala problemă (48%), urmat de imigrație (42%). Din perspectiva Eurobarometrului din aceeași perioadă (Eurobarometru 88) se poate observa că la nivel european, cetățenii consideră de asemenea că în medie Imigrația este cea mai importantă problemă cu care se confruntă Uniunea Europeană (39%), urmată de terorism (38%).

Încă din anul 2014, terorismul și imigrația au depășit ca pondere îngrijorarea pe care cetățenii din toată Uniunea Europeană o resimțeau față de alte probleme principale precum situația economică, finanțele publice la nivelul statelor membre sau șomajul. Schimbările climatice sunt încă o preocupare marginală, atât pentru români (5%), cât și pentru restul europenilor (12%), dar la nivelul UE se înregistrează o creștere constantă în privința acestei probleme.

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL ECONOMIE 1

Din perspectiva românilor, aderarea României la Uniunea Europeană este creditată de majoritatea respondenților ca având contribuție destul de mare la îmbunătățirea situației economice a României (38%). În contrapartidă, sunt mai puțin convinși că aderarea României la Uniunea Europeană a contribuit la atenuarea decalajelor economice între județele țării—57% dintre români consideră că acest lucru s-a întâmplat în foarte mică sau destul de mică măsură, sau la atenuarea decalajelor economice între mediul urban și cel rural—54% dintre români consideră că acest lucru s-a întâmplat în foarte mică sau destul de mică măsură.

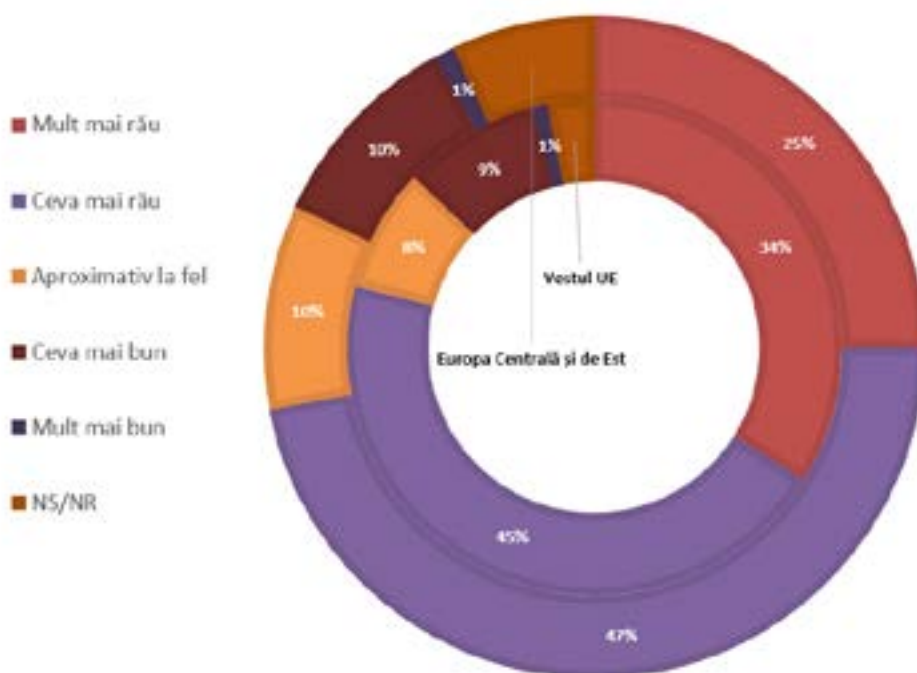
Percepția românilor nu este mai bună nici în ceea ce îi privește pe ei înșiși. Astfel, 39% dintre respondenți consideră că în ultimul an, situația lor economică s-a înrăutățit și peste 60% consideră că lucrurile nu vor fi mai bune pe viitor—33% considerând că anul viitor vor trăi mai prost ca anul acesta, iar 31% așteptându-se ca lucrurile să rămână la fel.

Pentru mulți cetățeni și guverne din Uniunea Europeană (și din alte regiuni ale globului) există o preocupare puternică față de faptul că pentru prima dată în decenii, generația următoare va avea mai puține oportunități și mai multe dezavantaje decât generația de astăzi. Acest aspect este reflectat într-un fenomen denumit mobilitate socială: cu cât există mai multe posibilități pentru orice individ de a-și îmbunătăți situația socio-economică pe parcursul vieții sale, cu atât putem considera mobilitatea socială din acel ecosistem mai mare.

Această este o preocupare larg răspândită - relevantă nu numai pentru cei cu venituri mici, ci și pentru clasele de mijloc. Mulți europeni se confruntă cu un nivel de trai mai scăzut, iar inegalitățile sociale și de venit par să crească în multe state membre. Piețele muncii au devenit mai polarizate între locurile de muncă cu înaltă calificare / locuri de muncă cu salarii foarte mari și munca slab calificată / slab plătită, cu puține perspective de avansare socială. Pentru a dezvolta politici eficiente în acest domeniu, factorii de decizie politică au nevoie de informații privind modelele de mobilitate socială, care sunt barierele actuale în calea mobilității sociale și care funcționează pentru a permite mobilitatea socială în statele membre.

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL ECONOMIE 1

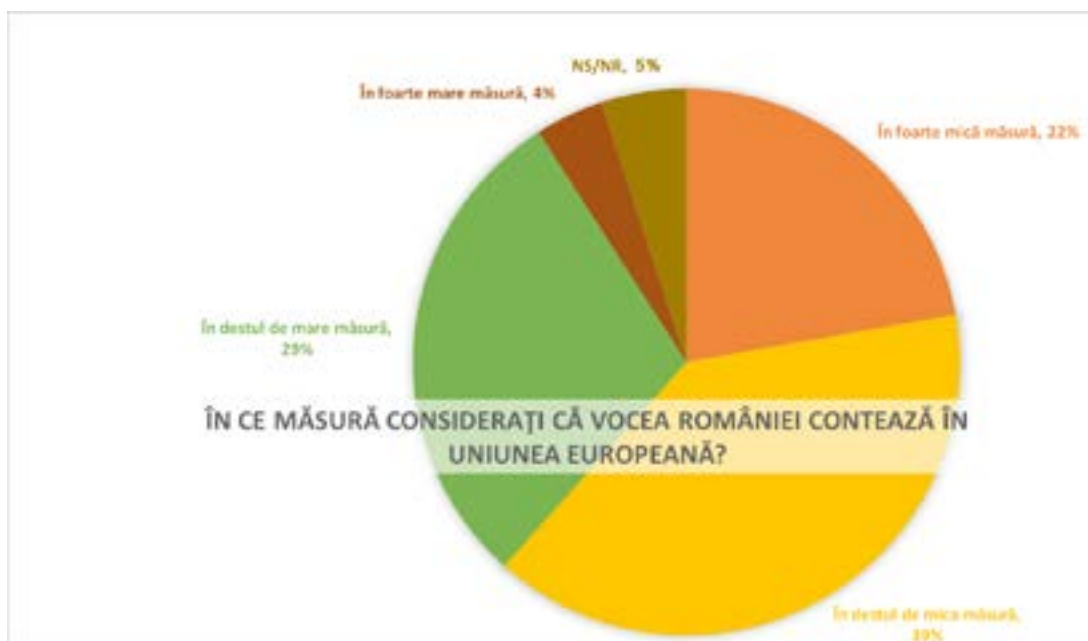
DVS. CONSIDERAȚI CĂ AVEȚI UN TRAI MAI BUN DECÂT
MAJORITATEA CETĂȚENILOR DIN:

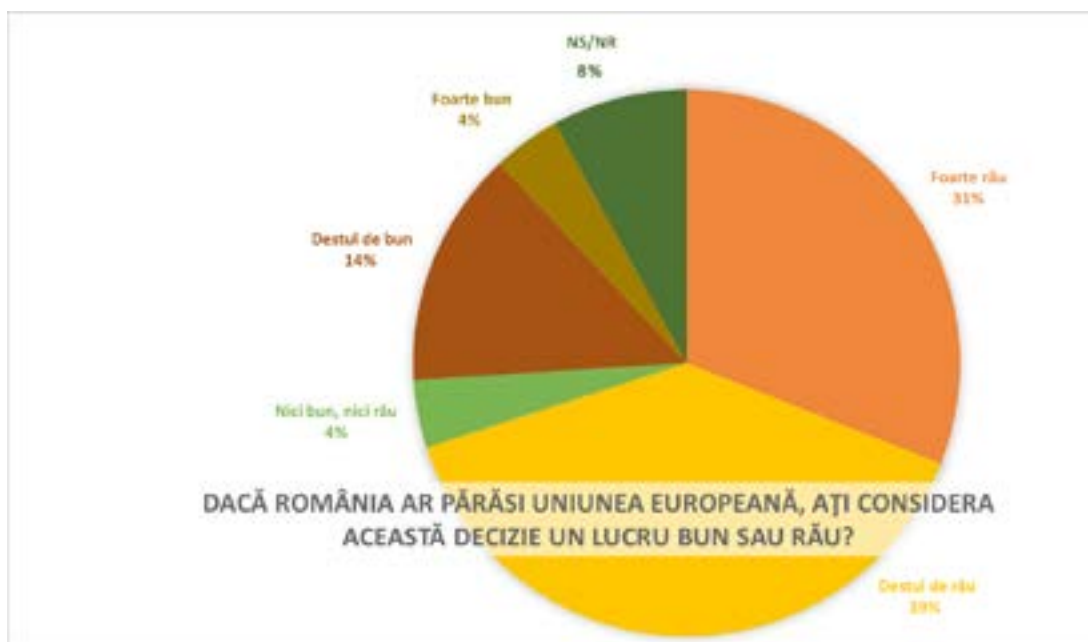
Românii devin pesimiști când evaluarea se face în comparație cu nivelul de trai al cetățenilor din țările dezvoltate ale Uniunii Europene. 79% dintre respondenți declară că au un nivel de trai mai rău decât cei din țările dezvoltate ale Uniunii Europene. Procentul celor care declară că au un trai mai rău decât majoritatea cetățenilor din Europa Centrală și de Est crește, 47% dintre aceștia afirmând că au un nivel de trai ceva mai rău față de 45% dintre indivizi care au spus că au un trai ceva mai rău decât cetățenii din țările dezvoltate ale Uniunii Europene.

Cea mai slabă evaluare a românilor este însă în ceea ce privește măsura în care consideră că vocea României contează în Uniunea Europeană. Astfel, 61% dintre respondenți consideră că vocea României este în foarte mică sau destul de mică măsură auzită în forurile decizionale din UE.

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL ECONOMIE 1

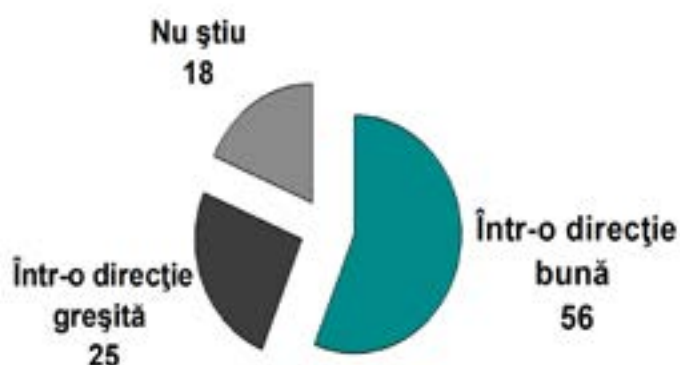
În schimb, majoritatea românilor consideră că dacă România ar părăsi Uniunea Europeană ar fi un lucru foarte rău (31%) sau destul de rău (39%).

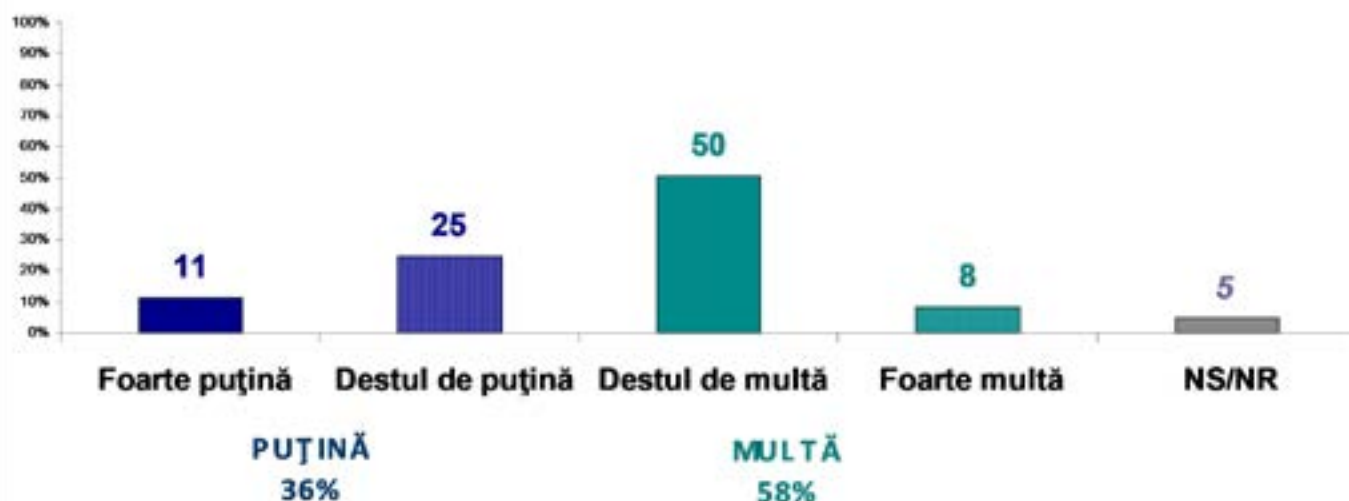
O majoritate largă consideră că în general aderarea României la Uniunea Europeană este un lucru destul de bun (60%) sau foarte bun (15%). În ciuda unor beneficii limitate în ceea ce privește re-echilibrarea decalajelor, majoritatea românilor (59%) consideră de asemenea că UE se îndreaptă în direcția corectă. Mai mult decât atât, 58% dintre români au în momentul de față multă încredere în Uniunea Europeană.

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL ECONOMIE 1

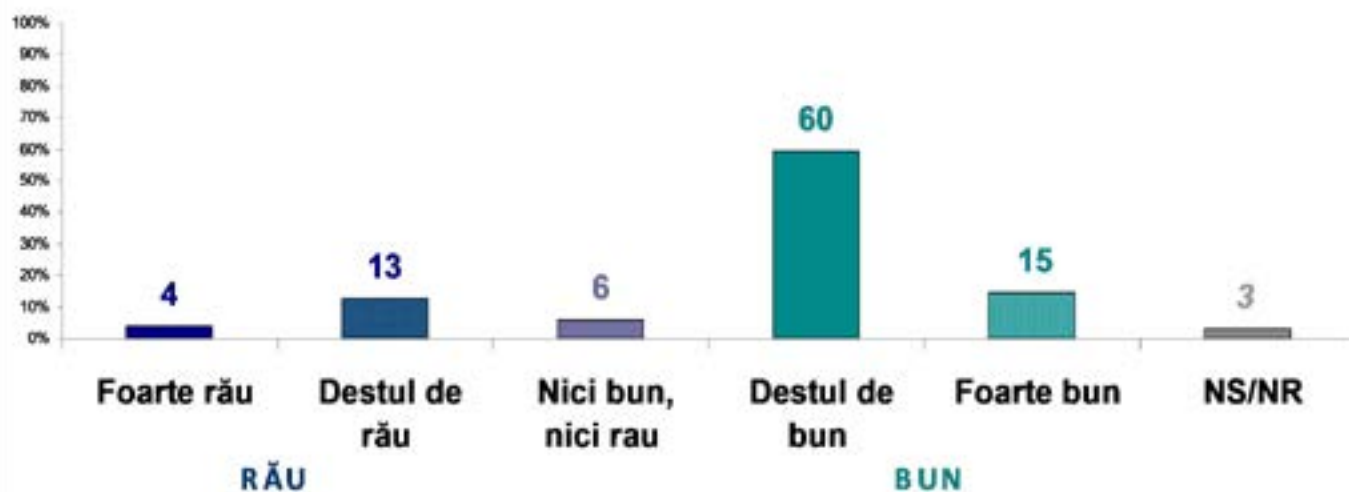
Într-o direcție bună sau într-o direcție greșită?

Q50. În ce măsură aveți încredere în Uniunea Europeană?

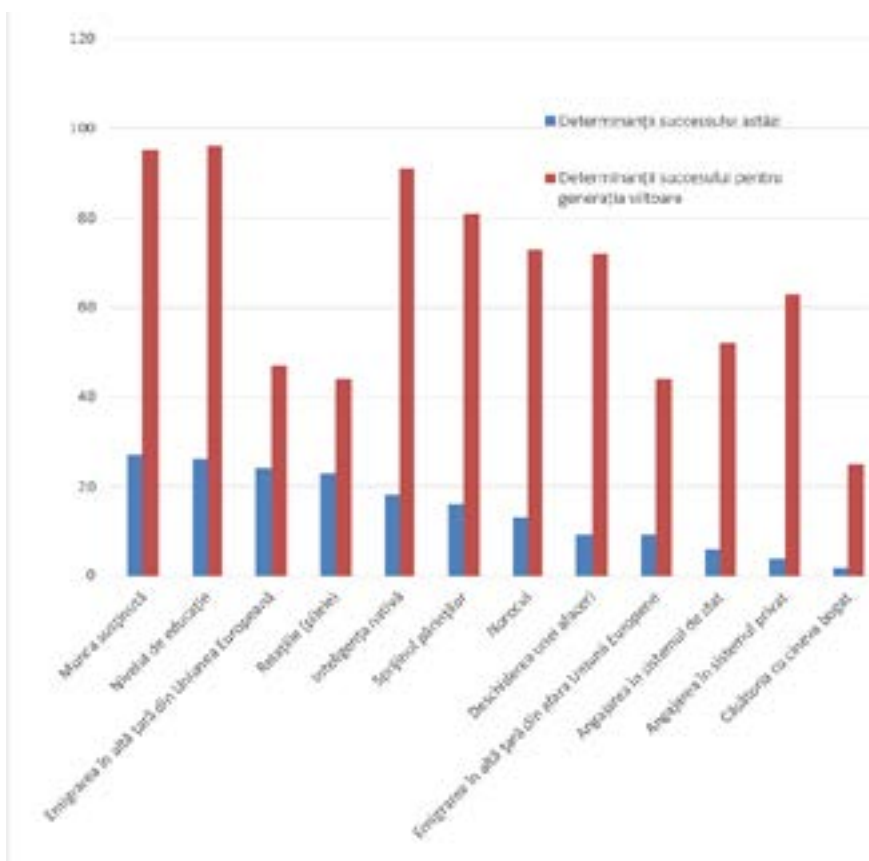
Q51. În general, considerați că aderarea României la Uniunea Europeană este un lucru bun sau rău?

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL ECONOMIE 1

Românii par să fie mult mai optimiști cu privire la factorii care vor determina succesul copiilor lor în viitor, decât în ceea ce privește factorii care pot determina succesul lor în prezent. În esență, rezultatele Barometrului Economie 2 ne arată faptul că românii consideră că au în prezent un nivel de mobilitate socio-economică intra-generațională foarte scăzut.

Atât la nivelul dimensiunii geografice, cât și la nivel socio-profesional, românii nu consideră că există posibilitatea recuperării decalajelor economice cu ușurință în momentul de față. În schimb, datele ne arată că există un grad mai mare de optimism în ceea ce privește posibilitatea de a reuși în viață prin muncă susținută sau educație. Inteligența, munca susținută, nivelul de educație sunt atuurile pe care ar trebui să le aibă copiii respondenților pentru a avea un trai mai bun în viitor. Peste 90% dintre cei intervievați declară că cele enumerate mai sus sunt necesare copiilor lor pentru a avea o viață mai bună în viitor. La care se adaugă norocul și ajutorul părinților (81% dintre cetățeni consideră acest lucru).

Peste 40% dintre respondenți consideră că munca este importantă pentru un trai mai bun al copiilor lor în viitor. Pe al doilea loc, ambiția și bunăstarea ar fi în egală măsură importante pentru un trai mai bun al copiilor în viitor.

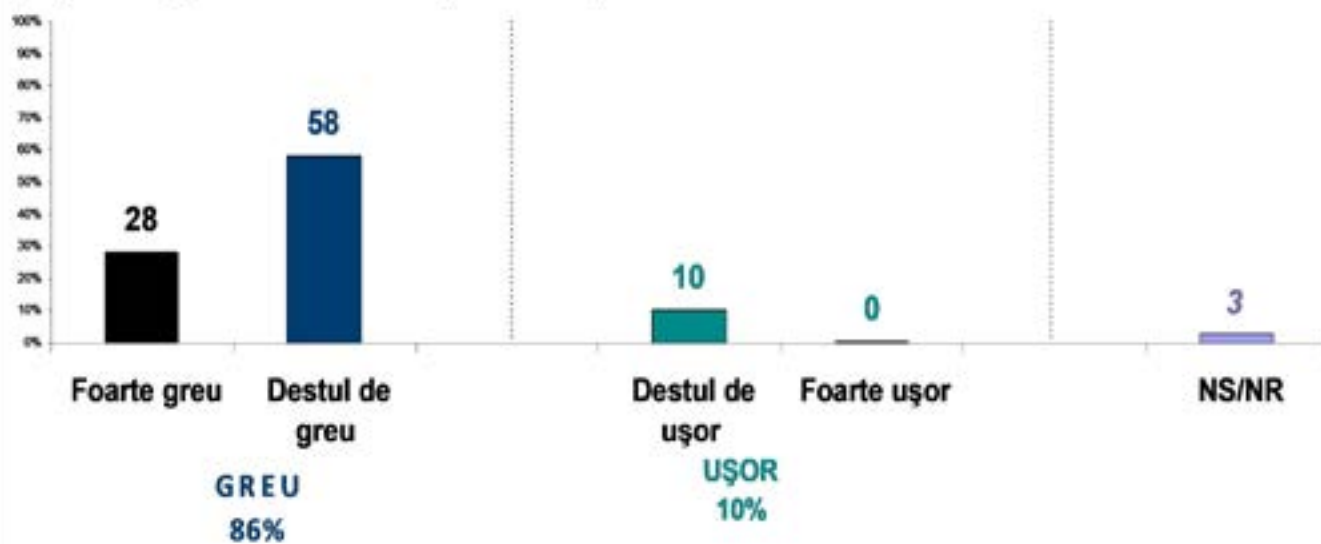
Deși cei intervievați au remarcat că munca, inteligența, nivelul de educație ar duce în viitor la o îmbunătățire a vieții copiilor lor, totuși când sunt întrebați „Ce ar determina succesul unui tânăr în ziua de azi?”, aceștia nu recunosc nicio calitate enumerată mai sus ca fiind cea care ar determina acest lucru. Respondenții își doresc ca munca, inteligența, nivelul de educație să îi ajute pe copiii lor în viitor, dar nu recunosc că acestea îl ajută pe un tânăr să aibă succes în ziua de astăzi.

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL ECONOMIE 1

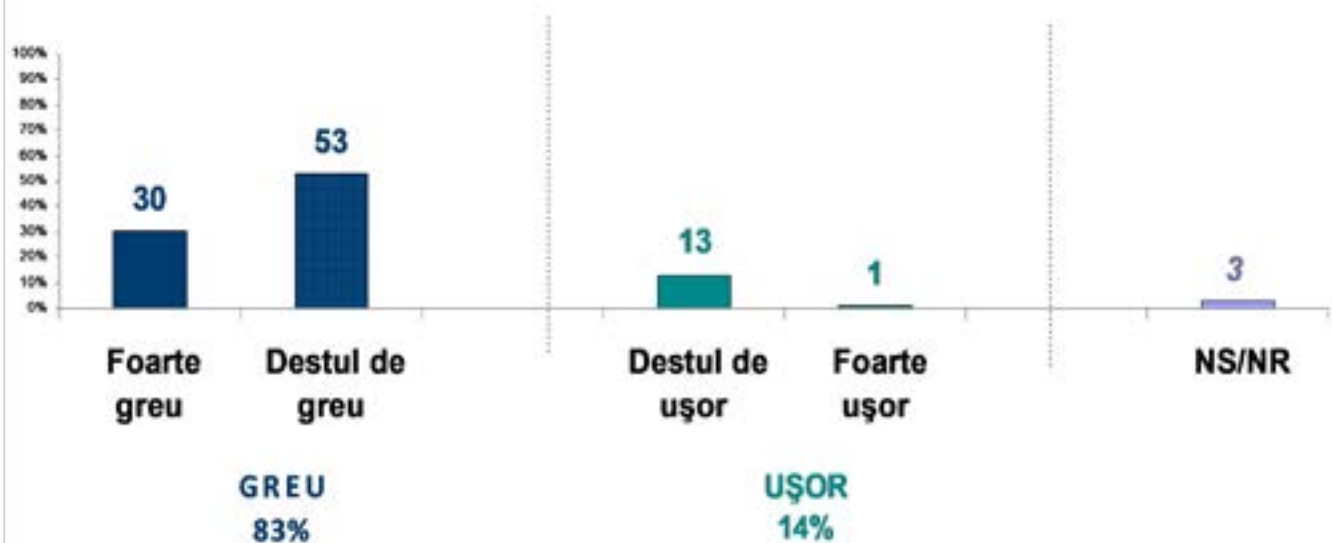
Cu toate acestea, respondenții se declară reticenți cu privire la nivelul de trai al copiilor lor, 29% dintre aceștia considerând că le va fi mai rău. Cu alte cuvinte, nici la nivelul mobilității inter-generaționale—posibilitatea copiilor lor de a-și depăși părinții, nu există un nivel de expectativă pozitivă mai mare decât față de nivelul actual de mobilitate intra-generațională.

Un procent de peste 85% consideră că este foarte greu pentru o persoană în România să atingă un nivel de trai superior celui pe care îl are. Proiecția este destul de pesimistă privind viitorul și șansele de progres ale oamenilor. Atitudinea este pesimistă și când vine vorba de copii, 83% dintre cei intervievați declară că este greu pentru copiii lor în România să atingă un nivel de trai superior celui pe care îl au.

Q25. Cât de greu sau de ușor considerați că este acum în România pentru o persoană să ajungă să atingă un nivel de trai superior celui pe care îl are?

Q26. Cât de greu sau de ușor considerați că este acum în România pentru copiii Dvs să ajungă să atingă un nivel de trai superior celui pe care îl au în momentul de față?

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL ECONOMIE 1

În momente dificile, oamenii se sprijină cel mai mult pe ajutorul familiei (peste 70% dintre respondenți declară acest lucru) și cel mai puțin pe ajutorul statului (56% dintre cei intervievați susțin că pot conta în foarte mică măsură pe ajutorul statului). În afară de familie, în situații dificile oamenii se sprijină în egală măsură pe ei înșiși (30%) și pe divinitate (30%).

Barometrul pe "Economie 2" implementat în august 2017 este centrat pe teme ce țin în mare parte de evaluări ale nivelului de trai (comparația nivelului de trai cu al celorlalți români, cu cetățeni din țările dezvoltate ale Uniunii Europene, țările Europei Centrale și de Est, comparație cu nivelul de trai al părinților (trecutul), proiecții privind nivelul de trai în viitor), dar și teme privind aderarea României la Uniunea Europeană (atitudinea și încrederea românilor privind Uniunea Europeană, evaluarea privind viitorul Uniunii, statutul României în cadrul Uniunii Europene și beneficiile economice pe care România le are în urma aderării).

Respondenții au un nivel crescut de pesimism când vine vorba de viitorul țării. Peste 60% dintre respondenți menționează faptul că țara se îndreaptă într-o direcție greșită, iar 52% dintre indivizi declară că sunt nemulțumiți de felul în care trăiesc.

Cei intervievați sunt ceva mai optimiști când își evaluează nivelul de trai comparativ cu ceilalți români, dar devin pesimiști când evaluarea se face în comparație cu nivelul de trai al cetățenilor din țările dezvoltate ale Uniunii Europene sau cu nivelul de trai al cetățenilor din Europa Centrală și de Est.

Un procent de peste 80% consideră că este foarte greu pentru o persoană în România să atingă un nivel de trai superior celui pe care îl are. Pentru copiii lor, atitudinea este la fel de pesimistă. 83% declară că este greu pentru copiii lor în România să atingă un nivel de trai superior celui pe care îl au.

Potrivit respondenților, inteligența, munca susținută, nivelul de educație sunt atuurile pe care ar trebui să le aibă copiii lor pentru a avea un trai mai bun în viitor, însă niciuna dintre cele menționate mai sus nu determină succesul unui tânăr în ziua de astăzi.

În momente dificile, oamenii se sprijină cel mai mult pe ajutorul familiei și cel mai puțin pe ajutorul statului

Respondenții au o atitudine pozitivă vis a vis de Uniunea Europeană și sunt încrezători în viitorul acesteia, dar au o atitudine mai rezervată privind statutul țării în cadrul Uniunii Europene. Aceștia consideră că "vocea" României contează foarte puțin în cadrul Uniunii, iar aderarea la Uniunea Europeană a contribuit în mică măsură la îmbunătățirea situației economice a României și la atenuarea decalajelor economice dintre județele țării și dintre mediul urban și rural.

5. Bibliografie

Angeon, V. and Bates, S., 2015. **“Reviewing Composite Vulnerability and Resilience Indexes: A Sustainable Approach and Application,”** World Development, Elsevier, vol. 72(C), pages 140-162.

Almeida, P. and Kogut, B., 1997. **The exploration of technological diversity and geographic localization in innovation: Start-up firms in the semiconductor industry.** Small Business Economics, 9(1), pp.21-31.

Asandului M. & Lupu, D., 2015. **“The Inflation and Economic Growth: Evidence from Romania,”** Acta Universitatis Danubius. OEconomica, Danubius University of Galati, issue 11(3), pages 35-42, June.

Ayyagari, M., Demirgüç-Kunt, A. and Maksimovic, V., 2011. **Small vs. young firms across the world: contribution to employment, job creation, and growth.** World Bank Policy Research Working Paper, (5631).

Hermansen, M. and O. Röhn. 2015. **Economic resilience: The usefulness of early warning indicators in OECD countries**, OECD Economics Department Working Papers, No. 1250, OECD Publishing, Paris. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/5jrxhgfqx3mv-en>

Thanabalasingam, V. 2013. **Economic Growth And Monetary Policy In Asian Developing Economies**, National Graduate Institute for Policy Studies, Disponibil online: <https://grips.repo.nii.ac.jp>.

Rudra P., Pradhan & Arvin, Mak B. & Hall, John H., 2016. **“Economic growth, development of telecommunications infrastructure, and financial development in Asia, 1991-2012,”** The Quarterly Review of Economics and Finance, Elsevier, vol. 59(C), pages 25-38.

Samimi, A. J., & Kenari, S. G. 2015. **Inflation and Economic Growth in Developing Countries: New Evidence.** International Journal of Economics and Empirical Research, 3(2), 51-56.

Yelwa, M., Okoroafor O.K, Awe, D., Omoniyi, E. 2015. **Analysis of the Relationship between Inflation, Unemployment and Economic Growth in Nigeria: 1987-2012**, Applied Economics and Finance, Redfame publishing, vol. 2(3), pages 102-109, August.

Visinescu, S., Micuda, D., 2011. **Romanian SME's sector trough crisis: the effectiveness of government policies and the present situation.**

Ussman, A., Franco, M., Mendes, L., Almeida, A., 1999. **Are SMEs really innovative? A study regarding the main difficulties in Portuguese SMEs.** In Conference Paper (No. 78).

WWW.STAREA-NATIUNII.RO

INFO@STAREA-NATIUNII.RO